

Aan MINDEF
Van DG Beleid
Afgestemd met DJZ, DCo, CDS, HDFC
In afschrift aan STASDEF, BZ (DVB)

TER BESLISSING

Datum
3 oktober 2022

Onze referentie
BS2022018870

Opgesteld door

[Redacted]
[Redacted]
[Redacted]
[Redacted]@mindef.nl

Aantal bijlagen
3

Nota

Melding vermoeden burgerslachtoffers Uruzgan, Afghanistan (2007)

Aanleiding

- Op 23 december 2020 deed een veteraan in dagblad Trouw¹ melding van een vermoeden dat hij burgerslachtoffers had gemaakt tijdens een geweldsaanwending te Uruzgan in 2007.
- Deze melding heeft betrekking op Nederlandse wapeninzet in het kader van art. 100 van de Grondwet en derhalve is de procedure om de Tweede Kamer hierover te informeren van toepassing (zie Kamerstuk 27925, nr. 746).
- Op 7 juli jl. is in antwoord op schriftelijke vragen van het lid van Dijk (SP) (kenmerk 2022-D29993) gemeld dat het OM-onderzoek naar deze casus is afgerond en dat u na deze zomer de Kamer informeert over uw besluit over het wel of niet openen van eigen onderzoek.
- Nu het OM-onderzoek en het vooronderzoek, bestaande uit de eerste analyse en beoordeling van de broninformatie door Defensie zijn afgerond, wordt u op basis van deze eerste analyse in deze beslisnota geadviseerd over het wel of niet openen van eigen onderzoek.
- Voor een volledige tijdspad over de ontwikkelingen binnen deze casus zie bijlage 1.

Geadviseerd besluit

- Instemmen met het advies om geen onderzoek in te stellen door het ministerie van Defensie naar de genoemde geweldsaanwending te Uruzgan in 2007. Aangezien dit onderwerp ter sprake kan komen tijdens het CD 'voortgang/evaluatie missies' op 3 nov 2022, is het wenselijk om uiterlijk 27 oktober aanstaande de Kamerbrief te versturen. Om tussen uw besluit en het informeren van de Kamer ook de veteraan die de melding deed en alle veteranen die gehoord zijn te informeren, is uw akkoord uiterlijk 13 oktober 2022 gewenst.
- Het besluit van uw ambtsvoorganger bestendigen om geen nieuwe entiteit in te stellen waar veteranen buiten dienst met dergelijke meldingen (anoniem) terecht kunnen, omdat het Veteranenloket hier reeds in voorziet.

Kernpunten

Toelichting van geadviseerd besluit

- Tijdens het vooronderzoek heeft Defensie meerdere rapportages in het archief gevonden die corresponderen met de betreffende wapeninzet. Hieruit blijkt dat wel melding wordt gemaakt van vuurcontact met 'Opposing Militant Forces', en geen melding dat er op burgers geschoten zou zijn. Ook de getuigen die door het OM zijn gehoord bevestigen dat er niet op burgers gevuld is. Dit leidt samen met de uitkomst van het OM-onderzoek waarin geen ondersteuning is gevonden van het verhaal van de veteraan dat er op burgers geschoten zou zijn en niet vastgesteld is dat de geweldsaanwending onrechtmatig was, tot de conclusie dat Defensie het vermoeden van de veteraan dat er burgerslachtoffers gemaakt zijn, niet kan bevestigen. Defensie ziet daarom geen aanknopingspunten voor verder onderzoek.
- In de eerste reactie op de berichtgeving in Trouw heeft Defensie aangegeven te overwegen een onafhankelijke commissie in te stellen waar veteranen met dergelijke meldingen

¹ <https://www.trouw.nl/binnenland/militair-servie-holzken-ging-volledig-over-de-schreef-in-uruzgan-het-moet-verteld-worden~b9cfa0c/>

(anoniem) terecht kunnen, en het opzetten van een meldpunt. Uw ambtsvoorganger heeft op basis van ambtelijk advies uiteindelijk besloten geen nieuwe entiteit op te richten, maar gebruik te maken van het bestaande Veteranenloket (onderdeel Veteraneninstituut) dat voor veteranen buiten dienst het eerste aanspreekpunt vormt voor al hun vragen en meldingen. De Kamer is hierover op 18 januari 2021 geïnformeerd in de beantwoording van schriftelijke vragen van de SP (zie kenmerk 2021D02121, vragen 14 en 15). Deze boodschap is herhaald in de Veteranennota die in juni 2021 naar de Kamer is gestuurd. U wordt voor het Kerstreces 2022 separaat geïnformeerd over de voor- en nadelen van zo'n meldpunt.

- Het is ons bekend dat het horen van de veteranen veel impact op hen heeft gemaakt. Daarom is het van extra belang dat zij uw besluit van Defensie zelf horen (en niet via de media).
- Geleerde lessen: De veteraan gaf tijdens het gesprek met Defensie op 24 december 2020 (zie bijlage 1) aan dat na de betreffende geweldsaanwending ofwel geen debriefing heeft plaatsgevonden, ofwel dat hij daar in ieder geval niet aan heeft deelgenomen. Het is gebruikelijk dat dit wel gebeurt maar voor Defensie is niet zeker of daar in dit specifieke geval ook naar gehandeld is. Een debriefing na een patrouille kan stressverlagend werken en bijdragen aan een kwalitatief goed en compleet 'After Action Report' op schrift. De Commandant der Strijdkrachten (CDS) zal daarom, aanvullend op de huidige inspanningen, voor de zomer van 2023 expliciet in zijn 'Instructie CDS-300 Operationele Inzet' op laten nemen dat commandanten na iedere geweldsaanwending altijd tenminste één debriefing uitvoeren met alle bij de geweldsaanwending betrokken militairen. Het blijft tijdens inzet aan de commandant om, afhankelijk van de operationele context, het juiste moment voor de debriefings te vinden.

Toelichting

Zie bijlage 2 voor (1) vormen van onderzoek naar een vermoeden van burgerslachtoffers en (2) Procedure informeren van de Tweede Kamer bij een vermoeden van burgerslachtoffers als gevolg van Nederlandse wapeninzet in het kader van art. 100 van de Grondwet.

Financiële overwegingen

Er is geen sprake van financiële overwegingen.

Juridische overwegingen

In reactie op de uitkomst van het OM-onderzoek heeft de veteraan in kwestie aangegeven mogelijk juridische vervolgstappen te willen zetten.² Hier is tot op heden niets van vernomen.

Communicatie

De voorgestelde kern van woordvoering is: "Defensie gaat niet over op het instellen van een eigen onderzoek, omdat kan worden geconcludeerd uit een eerste analyse en beoordeling van de bron-informatie dat Defensie het vermoeden van de veteraan dat er burgerslachtoffers gemaakt zijn, niet heeft kunnen bevestigen. Ook het OM is tot deze conclusie gekomen." Een toelichting op deze kern van woordvoering vindt u in bijlage 3. T.b.v. mediavragen wordt ook een aantal Q&A's opgesteld. DCo informeert Trouw over uw besluit om wel of niet tot onderzoek over te gaan.

Informatie die niet openbaar wordt gemaakt

Persoonlijke gegevens van de steller worden gelakt vanwege bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

DE DIRECTEUR-GENERAAL BELEID

² <https://www.trouw.nl/buitenland/om-vindt-geen-bewijs-dat-nederlandse-militairen-burgers-hebben-gedood-in-uruzgan~b5d0b984/#:~:text=Het%20Openbaar%20Ministerie%20heeft%20geen,Afghaanse%20provincie%20Uruzgan%20onrechtmatig%20was.&text=De%20marechaussee%20deed%20daar%20onderzoek%20naar>.

Bijlage 1 (tijdsad):

- Op 23 december 2020 deed een veteraan in dagblad Trouw³ melding van een vermoeden dat hij burgerslachtoffers had gemaakt tijdens een geweldsaanwending te Uruzgan in 2007.
- Defensie heeft direct na de publicatie in Trouw contact gehad met het Openbaar Ministerie (OM). Het OM besloot over te gaan tot een feitenonderzoek (dat gaande het proces overging in een opsporingsonderzoek, waarbij de veteraan als verdachte werd aangemerkt).
- Op 24 december 2020 heeft Defensie de Kamer over deze casus geïnformeerd (zie Kamerstuk 27925, nr. 763). Daarbij is aangegeven dat Defensie de afronding van het onderzoek van het OM naar deze geweldsaanwending afwachtte, alvorens de Kamer te informeren over een besluit over het al dan niet starten van een eigen onderzoek.
- Defensie is ook direct gestart met een eerste analyse en beoordeling van broninformatie. Hierbij zijn interne rapportages gezien die op punten gelijkenissen vertonen met de wapeninzet zoals beschreven in het Trouw-artikel. Enkel op basis van informatie uit dit artikel, kon Defensie echter geen wapeninzet uit het voorjaar van 2007 in Afghanistan een-op-een koppelen aan het vermoeden van de veteraan. Na overleg met het OM heeft Defensie daarom contact opgenomen met de veteraan om meer informatie over het gemelde voorval te verkrijgen. Dit gesprek vond plaats op 24 december 2020. Zoals op 19 mei 2021 in antwoord op schriftelijke vragen van het lid Karabulut (SP) (kenmerk 2021D18540) is aangegeven, is er op basis van aanvullende informatie die uit het gesprek naar voren is gekomen, een interne rapportage gevonden die overeenkomsten (maar ook verschillen) heeft met het gemelde voorval van de veteraan. In deze rapportage is geen melding van burgerslachtoffers aangetroffen. Onder meer deze rapportage is in januari 2021 verstrekt aan het OM.
- Op 17 mei jl. presenteerde het OM de uitkomsten van hun onderzoek.⁴ Hieruit volgde dat er geen ondersteuning is gevonden van het verhaal van de veteraan dat er op burgers geschoten zou zijn. Het OM heeft niet vast kunnen stellen dat de geweldsaanwending onrechtmatig was. Het OM-onderzoek is daarom beëindigd met een sepot.
- Op 7 juli jl. is in antwoord op schriftelijke vragen van het lid van Dijk (SP) (kenmerk 2022D29993) gemeld dat het OM het onderzoek heeft afgerond. In die beantwoording heeft u tevens toegezegd na de zomer te besluiten over het openen van eigen onderzoek en de Kamer daarover te informeren.
- 20 oktober aanstaande staat deze casus op de agenda van het CD 'Veiligheid en Integriteit Defensie'.

³ <https://www.trouw.nl/binnenland/militair-servie-holzken-ging-volledig-over-de-schreef-in-uruzgan-het-moet-verteld-worden~b9cfa0c/>

⁴ <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2022/05/17/om-vindt-geen-aanwijzingen-dat-geweldsaanwending-militairen-in-afghanistan-onrechtmatig-was>

Biilage 2 (Vormen van onderzoek en procedure informeren van de Tweede Kamer)

Vormen van onderzoek naar een vermoeden van burgerslachtoffers

Drie overheidspartijen kunnen onderzoek verrichten naar een vermoeden van burgerslachtoffers als gevolg van Nederlandse wapeninzet in het kader van art. 100 van de Grondwet:

- Het OM. Op basis van de aan het OM verstrekte informatie (door Defensie of anderszins) kan het OM eigenstandig besluiten een onderzoek in te stellen, bijvoorbeeld in de vorm van een feitenonderzoek of een strafrechtelijk onderzoek.
- De coalitie waarin Nederland opereert/opereerde. Het besluit om tot onderzoek over te gaan, evenals de reikwijdte ervan, is afhankelijk van de afspraken die daarover in de coalitie worden gemaakt en kan dus per coalitie verschillen.
- Defensie zelf. Dit onderzoek richt zich op de operationeel-militaire aspecten van de wapeninzet, namelijk de rechtmatigheid van de inzet en op eventuele procedurele fouten. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door juridische, militaire en beleidsmatige experts van het ministerie van Defensie. De genoemde procedure met de Kamer richt zich uitsluitend op het eigen onderzoek van Defensie. In dat kader kan Defensie indien mogelijk ook informatie delen over de twee overige onderzoeksporen.

NB: Defensie werkt op de (middel)lange termijn aan het verbreden van het eigen onderzoekskader ('Stappenplan burgerslachtoffers', Kamerstuk 29521-442). Het doel is om te kijken wat we kunnen doen om, in het verlengde van de onderzoeksinspanningen van de desbetreffende coalitie, meer eigen onderzoeksmiddelen in te zetten. Het gaat dan over zaken als de mate van waarschijnlijkheid van burgerslachtoffers, het aantal mogelijke burgerslachtoffers en de vraag of het specifieke aantal burgerslachtoffers eigenstandig bevestigd kan worden, afhankelijk van de veiligheidssituatie ter plaatse (Kamerstuk 27925-723 en 727).

Procedure informeren van de Tweede Kamer bij een vermoeden van burgerslachtoffers als gevolg van Nederlandse wapeninzet in het kader van art. 100 van de Grondwet

- Deze casus bevindt zich nu bij einde stap 2 van de procedure (zie Kamerstuk 27925, nr. 746), die in het teken staat van een eerste analyse en beoordeling van de broninformatie betreffende een melding. Deze stap is noodzakelijk omdat Defensie anders automatisch een volwaardig onderzoek zou moeten openen naar iedere melding van een vermoeden van burgerslachtoffers. Dit terwijl uit een eerste analyse en beoordeling van de broninformatie bijvoorbeeld al direct kan blijken dat NLD geen betrokkenheid had bij de betreffende wapeninzet, of zoals in deze casus Defensie het vermoeden van de veteraan dat er burgerslachtoffers gemaakt zijn, niet kan bevestigen.
- In de (uitwisseling met de Kamer over de) procedure is over deze fase aangegeven:
 - In het kader van de zorgvuldigheid moet er een eerste analyse en beoordeling van de broninformatie plaatsvinden om te bepalen of er daadwerkelijk sprake is van een vermoeden dat noopt tot onderzoek;
 - Deze stap zou in de regel tussen een week en een maand na een melding afgerond moeten kunnen worden;
 - Als er op basis van deze stap door het ministerie van Defensie geoordeeld wordt dat er sprake is van een vermoeden, wordt een eigen onderzoek gestart (stap 3) en wordt de Kamer daarover geïnformeerd (stap 5).
- Omdat er in dit geval voor is gekozen om de afronding van het OM-onderzoek af te wachten (zie antwoord op vragen van het lid Karabulut (SP), kenmerk 2021D18540, vragen 2 en 3), alvorens een besluit te nemen over het starten eigen onderzoek, was het bij deze casus niet mogelijk om stap 2 tussen een week en een maand na de melding af te ronden.

Bijlage 3 (toelichting op Communicatie):

Na de melding in Trouw is door Defensie in overleg met het OM een gesprek gevoerd met de veteraan en is het defensiearchief geraadpleegd om het *After Action Report* en andere relevante aan deze geweldsaanwending gerelateerde informatie te vinden. Op basis van het artikel in Trouw en het gesprek met de veteraan is een interne rapportage gevonden die overeenkomsten (maar ook verschillen) heeft met het gemelde voorval van de veteraan. In deze rapportage is geen melding van burgerslachtoffers aangetroffen. Dit, tezamen met de uitkomst van het OM-onderzoek waarin geen ondersteuning is gevonden van het verhaal van de veteraan dat er op burgers geschoten zou zijn en niet vastgesteld is dat de geweldsaanwending onrechtmatig was, leidt tot de conclusie dat Defensie het vermoeden van de veteraan dat er burgerslachtoffers gemaakt zijn, niet kan bevestigen.